

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 03.05.2007, sp. zn. 5 Tdo 325/2007, ECLI:CZ:NS:2007:5.TDO.325.2007.1

Číslo: 8/2008

Právní věta: Jednočinný souběh trestných činů porušování závazných pravidel hospodářského styku podle § 127 tr. zák. a porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 tr. zák. je možný. V případě jednočinného souběhu trestných činů porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák. a porušování závazných pravidel hospodářského styku podle § 127 odst. 1 tr. zák. není vyloučeno, aby pachatel úmyslně způsobil škodu na cizím opatrovaném nebo spravovaném majetku obchodní společnosti (např. poskytnutím plnění z jejího majetku jiné osobě bez odpovídající protihodnoty), a zároveň tak učinil v úmyslu opatřit též obchodní společnosti neoprávněné výhody (např. tím, že se vyhne určitým omezujícím opatřením a může nadále podnikat ve stejném rozsahu, resp. se stejnými prostředky).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 03.05.2007

Spisová značka: 5 Tdo 325/2007

Číslo rozhodnutí: 8

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Porušování povinnosti při správě cizího majetku, Porušování závazných pravidel hospodářského styku

Předpisy: § 127 tr. zák.
§ 255 tr. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného JUDr. J. P. proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 2. 2006, sp. zn. 1 To 37/2005, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. 3 T 10/2001.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Krajského soudu v Plzni ze dne 12. 1. 2004, sp. zn. 3 T 10/2001, byl obviněný JUDr. J. P. společně s obviněným Mgr. M. N. uznán vinným trestným činem zpronevěry podle § 248 odst. 1, odst. 3 písm. a), odst. 4 tr. zák., kterého se měl dopustit jednáním popsáním ve výrokové části citovaného rozhodnutí. O odvoláních, která proti tomuto rozsudku podali obvinění JUDr. J. P. a Mgr. M. N., rozhodl Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 18. 6. 2004, sp. zn. 1 To 6/2004, kterým zrušil napadený rozsudek v celém rozsahu a nově rozhodl tak, že při nezměněném popisu skutku uznal oba

obviněné vinnými trestným činem zpronevěry podle § 248 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zák. ve znění zákona č. 265/2001 Sb. a nově uložil obviněným tresty.

O dovoláních, která podali proti citovanému rozsudku Vrchního soudu v Praze obvinění JUDr. J. P. a Mgr. M. N. a v jejich neprospěch nejvyšší státní zástupkyně, rozhodl Nejvyšší soud usnesením ze dne 4. 8. 2005, sp. zn. 6 Tdo 101/2005, tak, že výrokem pod bodem I. k dovolání obviněných podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze v celém rozsahu a zrušil rovněž všechna další rozhodnutí obsahově navazující na uvedený rozsudek, pokud jeho zrušením pozbyla podkladu. Výrokem pod bodem II. Nejvyšší soud podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Vrchnímu soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Výrokem pod bodem III. pak dovolací soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání nejvyšší státní zástupkyně.

Na podkladě tohoto rozhodnutí dovolacího soudu se Vrchní soud v Praze znovu zabýval věcí a rozsudkem ze dne 9. 2. 2006, sp. zn. 1 To 37/2005, rozhodl tak, že obvinění JUDr. J. P. a Mgr. M. N. byli uznáni vinnými trestnými činy porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák. (ve znění účinném do 31. 12. 1997) a porušování závazných pravidel hospodářského styku podle § 127 odst. 1 tr. zák. (ve stejném znění), kterých se dopustili tím, že:

- obviněný JUDr. J. P. v postavení náměstka generálního ředitele a posléze i člena představenstva banky K. b., a. s., P., a obviněný Mgr. M. N. v postavení náměstka generálního ředitele a člena představenstva této banky, oba jako osoby jednající za K. b., a. s., v rozporu s ustanovením § 12 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění zákona č. 156/1994 Sb., a se závaznými pravidly vyplývajícími z opatření České národní banky č. 3 ze dne 4. 7. 1994 publikovaného pod č. 165/1994 Sb. s pohnutkou vytvořit nesprávné a příznivější účetní údaje o stavu jmění banky nejprve dne 20. 12. 1994 v P. uzavřeli celkem 27 smluv o úplatném převodu cenných papírů, evidovaných v bance pod čísly 13/1 až 13/27, ve kterých předstírali, že K. b., a. s., prodává a obchodní společnost M., a. s., kupuje celkem 159 709 ks akcií různých akciových společností konkretizovaných ve výroku tohoto rozsudku, jakož i to, že každý jednotlivý prodej cenných papírů je vázán na odkládací podmínku budoucího projevu vůle prodávajícího učiněného do 20. 6. 1995, přičemž za tato práva opce K. b., a. s., zaplatila ve prospěch M., a. s., dne 1. 2. 1995 jako opční prémie úhrnnou částku ve výši 20 389 310,39 Kč, k převodu cenných papírů však dojít nemělo a skutečně nedošlo;

- dále ke všem těmto cenným papírům uzavřeli s datem 25. 1. 1995 opět v P. dalších 27 smluv o úplatném převodu cenných papírů, v bance evidovaných pod čísly 14/1 až 14/27, s totožným předmětem obchodu a se stejnou kupní cenou, v nichž předstírali, že vlastníkem cenných papírů je obchodní společnost M., a. s., jako strana prodávající, že cenné papíry tentokrát kupuje K. b., a. s., a že M., a. s., náleží ke každé smlouvě do 20. 6. 1995 právo opce, avšak sjednali opční prémie vždy jen ve výši přibližné poloviny předchozích opčních premií, takže dne 7. 2. 1995 a dne 27. 2. 1995 obchodní společnost M., a. s., vrátila K. b., a. s., částku úhrnem o 10 198 712,19 Kč nižší, než jakou dne 1. 2. 1995 obdržela, k převodu cenných papírů však dojít nemělo a skutečně nedošlo, čímž oba obvinění poškodili K. b., a. s., o peněžní částku ve výši 10 190 598,20 Kč tvořenou rozdílem mezi opčními premiemi ze smluv č. 13/1 až 13/27 a ze smluv č. 14/1 až 14/27, kterou ponechali obchodní společnosti M., a. s., jako odměnu za přistoupení k uzavření předmětných smluv.

Za tyto trestné činy byli oba obvinění shodně odsouzeni podle § 255 odst. 2 tr. zák. za použití § 35 odst. 1 tr. zák. k úhrnným trestům odnětí svobody u každého v trvání 2 roky, jejichž výkon jim byl podle § 58 odst. 1 a § 59 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu u každého v trvání 2 roky. Současně byl oběma obviněným podle § 49 odst. 1 tr. zák. uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce vedoucího pracovníka a statutárního orgánu podnikatelského subjektu na dobu 5 let.

Proti posledně citovanému rozsudku Vrchního soudu v Praze podal obviněný JUDr. J. P. dne 19. 6.

2006 prostřednictvím svého obhájce dovolání, které opřel o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Dovolatel kromě jiného zpochybnil možnost kvalifikace skutku jako jednočinného souběhu trestných činů podle § 127 tr. zák. a § 255 tr. zák., který je údajně vyloučen. Podle obviněného totiž jedním skutkem měl poskytnout bance neoprávněnou výhodu a v konečném důsledku ji obohatit, když neměla povinnost vytvářet opravné položky, a současně ji měl poškodit tím, že uhradil cenu za poskytnutou službu. Obviněný považuje takový závěr za nemožný, vnitřně rozporný a vzájemně se vylučující. Proto navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze a aby sám rozhodl rozsudkem a podle § 226 písm. b) tr. ř. obviněného zprostil obžaloby.

Nejvyšší státní zástupkyně se vyjádřila k dovolání obviněného JUDr. J. P. prostřednictvím státního zástupce činného u Nejvyššího státního zastupitelství. Pokud jde o námitku obviněného stran údajného vyloučení souběhu trestných činů porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák. a porušování závazných pravidel hospodářského styku podle § 127 odst. 1 tr. zák., státní zástupce odkazuje na odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 8. 2005, sp. zn. 6 Tdo 101/2005, které připouští souběh citovaných trestných činů s ohledem na různost chráněných objektů. Státní zástupce proto navrhl, aby Nejvyšší soud odmítl podané dovolání jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.

Nejvyšší soud poté, co se vypořádal s dovolacími námitkami, které neodpovídají uplatněnému dovolacímu důvodu, dospěl mimo jiné k následujícím závěrům.

Pokud jde o další námitky obviněného JUDr. J. P., posouzení jejich opodstatněnosti se odvíjí především od skutečnosti, že Nejvyšší soud již v dřívějším dovolacím rozhodnutí v této trestní věci, tj. v usnesení ze dne 4. 8. 2005, sp. zn. 6 Tdo 101/2005, zaujal závazný právní názor na právní kvalifikaci skutku, jímž se cítí být dovolací soud vázán i nyní a odkazuje na něj. Uvedený právní názor pak Vrchní soud v Praze bezesbytku respektoval v napadeném rozhodnutí a náležitě ho promítl nejen do formulace skutku spáchaného obviněným, ale zejména do jeho právního posouzení, takže už z tohoto důvodu nemohou obstát dovolací námitky obviněného, jimiž zpochybňuje použitou právní kvalifikaci.

Nejvyšší soud v této souvislosti neakceptoval dovolací námitku obviněného JUDr. J. P., podle níž údajně nemohl úmyslně spáchat trestný čin porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák., jak je mu kladeno za vinu, jestliže soudy obou stupňů zároveň vzaly za prokázané, že motivem jeho jednání, kterým se měl dopustit závažného porušení pravidel hospodářského styku ve smyslu § 127 odst. 1 tr. zák., byla snaha prospět bance, za niž jednal. Podle názoru obviněného tedy nelze jedním jednáním prospět bance a současně ji poškodit. Takový výklad ovšem Nejvyšší soud nesdílí. V posuzovaném případě totiž nebylo vyloučeno, aby obviněný vynaložil určité ekonomicky neodůvodněné a jen fiktivně podložené plnění (v podobě rozdílu mezi zmíněnými opčními premii) ve prospěch obchodní společnosti M., a. s., které bylo pro K. b., a. s., škodou, protože za něj neobdržela do svého majetku ekvivalentní plnění, a zároveň se tímto ztrátovým obchodem snažil získat výhodu pro banku, ovšem již nikoli vůči jmenované obchodní společnosti, ale ve vztahu k bankovnímu dohledu České národní banky a k ostatním bankám, které řádně vytvářely opravné položky a vázaly v nich své peníze, jež nemohly použít jinak.

Škoda způsobená na majetku K. b., a. s., zde tedy nebyla protipólem prospěchu, resp. výhod, které banka chtěla získat. Navíc Nejvyšší soud považuje za nutné zdůraznit, že k trestnosti činu podle § 127 odst. 1 tr. zák. se nevyžaduje, aby pachatel skutečně získal pro sebe nebo pro jiného ve značném rozsahu neoprávněnou výhodu, ale zcela stačí úmysl opatřit takové výhody, třebaže tento úmysl nebyl uskutečněn a pachatel žádné výhody nedosáhl. Způsobení škody motivované zároveň snahou o dosažení prospěchu pak není vyloučeno ani vzhledem k tomu, co se považuje za výhody ve smyslu posledně citovaného ustanovení trestního zákona. Jde totiž o jakékoli neoprávněné zvýhodnění

příslušného účastníka hospodářského styku, jemuž mají zabránit právě ona pravidla hospodářského styku stanovená obecně závazným právním předpisem, která pachatel porušil, přičemž taková neoprávněná výhoda nemusí mít jen materiální povahu, resp. nemusí být přesně finančně vyjádřena, tak jak je to obvyklé u způsobené škody. Lze tedy uzavřít, že v případě jednočinného souběhu trestných činů porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák. a porušování závazných pravidel hospodářského styku podle § 127 odst. 1 tr. zák. není vyloučeno, aby pachatel úmyslně způsobil škodu na cizím opatrovaném nebo spravovaném majetku obchodní společnosti (např. poskytnutím plnění z jejího majetku jiné osobě bez odpovídající protihodnoty), a zároveň tak učinil v úmyslu opatřit téže obchodní společnosti neoprávněné výhody (např. tím, že se vyhne určitým omezujícím opatřením a může nadále podnikat ve stejném rozsahu, resp. se stejnými prostředky). Jinak vyjádřeno, pachatel může učinit určitou „investici“ z cizího spravovaného majetku, která je škodou, aby si tím zároveň zajistil výhodu v jiném směru, třeba v podobě další skutečné investice s finančními prostředky, které by jinak nemohl použít.

Proto k námitce obviněného JUDr. J. P., podle které odvolací soud údajně nesprávně posoudil jednočinný souběh trestných činů porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák. a porušování závazných pravidel hospodářského styku podle § 127 odst. 1 tr. zák., jimiž byl obviněný uznán vinným, Nejvyšší soud zdůrazňuje následující skutečnosti.

Jak již bylo shora uvedeno, obviněný JUDr. J. P., který jako náměstek generálního ředitele a člen představenstva jednal za K. b., a. s., jejíž majetek byl ze zákona povinen opatrovat a spravovat, v rozporu s obecně závaznými právními normami upravujícími činnost banky uzavřel fiktivní opční smlouvy ve snaze získat dočasnou neoprávněnou výhodu pro banku spočívající v tom, aby banka nemusela vytvořit opravné položky ve výši asi 88 milionů Kč a podrobit se opatřením bankovního dohledu České národní banky, přičemž plnění poskytnuté obchodní společnosti M., a. s., na podkladě těchto fiktivních opčních smluv znamenalo pro banku škodu na jejím majetku ve výši více než 10 milionů Kč. Obviněný tak jedním skutkem naplnil znaky dvou trestných činů, tj. trestného činu porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák., ve znění účinném do 31. 12. 1997 (pozdější znění trestního zákona není pro dovolatele příznivější), protože úmyslně způsobil značnou škodu tím, že porušil podle zákona mu uloženou povinnost opatrovat a spravovat cizí majetek, a trestného činu porušování závazných pravidel hospodářského styku podle § 127 odst. 1 tr. zák., protože v úmyslu opatřit sobě i jinému (bance) ve značném rozsahu neoprávněné výhody porušil závažným způsobem pravidla hospodářského styku.

K tomu Nejvyšší soud připomíná, že každý skutek má být zásadně posouzen podle všech zákonných ustanovení, která na něj dopadají, aby tak bylo možné náležitě vystihnout povahu a stupeň nebezpečnosti činu pro společnost, pokud nejde o případy, v nichž je jednočinný souběh vyloučen, ač skutek formálně vykazuje znaky dvou nebo více skutkových podstat trestných činů. Jednočinný souběh není možný, jestliže trestné činy jsou navzájem v poměru speciality nebo subsidiarity, případně jde o faktickou konzumpci či o pokračování v trestném činu (resp. o trestný čin hromadný nebo trvající). Poslední jmenovaný případ lze v této věci bez dalšího vyloučit, protože nejde o pokračování v trestném činu, ani o trestný čin hromadný nebo trvající. Rovněž faktická konzumpce nepřichází v úvahu vzhledem k tomu, že trestné činy podle § 127 odst. 1 tr. zák. a podle § 255 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák. jsou relativně stejného významu, o čemž svědčí porovnání trestních sazeb stanovených za jejich spáchání. Je tedy na místě zabývat se jen tím, zda obě citovaná ustanovení trestního zákona jsou určena k ochraně týchž zájmů a zda není jednočinný souběh vyloučen poměrem speciality nebo subsidiarity mezi skutkovými podstatami těchto trestných činů.

Ustanovení § 127 tr. zák. o porušování závazných pravidel hospodářského styku je zařazeno v hlavě druhé, oddílu druhém zvláštní části trestního zákona mezi trestnými činy proti hospodářské kázi a chrání zájem na svobodném rozvoji hospodářské soutěže v rámci závazných pravidel hospodářského styku. Objektem tohoto trestného činu je tedy dodržování pravidel hospodářského styku jako

nezbytného předpokladu svobodného rozvoje hospodářské soutěže v podmínkách tržní ekonomiky. Naproti tomu ustanovení § 255 tr. zák. o porušování povinnosti při správě cizího majetku je zařazeno v hlavě deváté zvláštní části trestního zákona mezi trestnými činy proti majetku, jejichž objektem jsou majetková práva. V případě trestného činu porušování povinnosti při správě cizího majetku jde o majetková práva v nejširším smyslu a nepřímou je chráněn i zvláštní vztah důvěry. Již z tohoto porovnání objektů obou trestných činů je zřejmé, že citovaná ustanovení trestního zákona chrání zcela odlišné zájmy, a tudíž skutkové podstaty těchto trestných činů nemohou být v poměru speciality či subsidiarity. Z odlišnosti objektů těchto trestných činů vyplývá i různý následek jako znak jejich objektivní stránky: zatímco u trestného činu podle § 127 tr. zák. je jím narušení řádného průběhu hospodářského styku spojené případně se získáním neoprávněných výhod ve značném rozsahu, u trestného činu podle § 255 tr. zák. jde o porušení majetkových vztahů (popřípadě i vztahu důvěry mezi pachatelem a osobou, která mu svěřila majetek do opatrování nebo správy) spojené se vznikem škody na opatrovaném nebo spravovaném majetku. V tomto směru se obě ustanovení významně liší, protože první z nich nepostihuje v základní ani v kvalifikované skutkové podstatě způsobení jakékoli škody, ale jen případné opatření neoprávněných výhod, naopak zákonným znakem druhého ustanovení není v základní ani v kvalifikované skutkové podstatě získání výhody nebo prospěchu, ale jen způsobení škody. Citované skutkové podstaty se tudíž neprolínají v takových podstatných zákonných znacích, aby bylo možné uzavřít, že jsou určeny k ochraně týchž zájmů, jak se vyžaduje v případě speciality nebo subsidiarity jako okolností, kterými je vyloučen jednočinný souběh. Uvedené konstatování není v rozporu ani s odbornou literaturou, která připouští jednočinný souběh obou posuzovaných trestných činů (viz např. Novotný, O., Vokoun, R. a kol. Trestní právo hmotné - II. Zvláštní část. 5. vydání. Praha: ASPI, a. s., 2007, s. 130 a 180; Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. Trestní zákon. Komentář. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 1526 a 1537).

Jednočinný souběh trestných činů porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 tr. zák. a porušování závazných pravidel hospodářského styku podle § 127 tr. zák. tedy není vyloučen a v posuzovaném případě byl uplatněn zcela důvodně právě proto, aby byla náležitě vystižena povaha trestné činnosti obviněného JUDr. J. P. i její stupeň nebezpečnosti pro společnost. Kdyby totiž odvolací soud kvalifikoval skutek jen podle prvního z citovaných ustanovení, zůstala by nepostižena snaha obviněného dosáhnout výhody pro K. b., a. s., ve vztahu k opravným položkám a k bankovnímu dohledu; kdyby byl skutek posouzen jen podle druhého z těchto ustanovení, pak by zase zůstalo nepostiženo způsobení škody na spravovaném majetku banky. Obě tyto charakteristické stránky trestné činnosti tedy bylo možné vyjádřit jen souběhem zmíněných trestných činů. Ostatně obviněný ve svém dovolání ani neuvádí, jaká z výše uvedených okolností (vztah speciality, subsidiarity, faktická konzumpce atd.) by měla vylučovat tento souběh a které z obou ustanovení má mít přednost při právní kvalifikaci spáchaného skutku.

Na podkladě všech popsanych skutečností Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného JUDr. J. P. podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné.